

Wanneer is doorkleuteren verstandig?

Het is elk jaar weer een groot dilemma voor leerkrachten: welke leerlingen die nog net geen zes jaar zijn laten we doorgaan naar groep 3 en wie kan het best een extra jaar in de kleutergroep blijven? Het juiste besluit nemen is niet eenvoudig.

Tekst: Jasperien de Weerd

Beeld: Kim de Weert

Tot 1986 was het eenvoudig: kinderen die voor 1 oktober zes jaar werden, stroomden automatisch door naar de eerste klas (nu groep 3). De rest bleef nog een extra jaar in de kleutergroep. Maar sinds de komst van de basisschool hangt het besluit tot eventuele kleuterbouwverlenging af van het oordeel van de school. Bij de meeste scholen is niet langer de kalenderleeftijd leidend, maar de ontwikkelingsleeftijd. Anders dan de geboortedatum in een paspoort, is deze ontwikkelingsleeftijd niet in één oogopslag vast te stellen. Kinderen ontwikkelen zich immers op niet elk terrein even snel. Zij kunnen bijvoorbeeld op taalgebied verder zijn dan op sociaal-emotioneel vlak. Bovendien maken kinderen soms snelle

ontwikkelingsprongen, waardoor een kleuter over wie in juni nog twijfel bestond een maand later helemaal rijp lijkt voor groep 3. Een vergissing is snel gemaakt, waarschuwt Truus Visser, pabo-docent van de Gereformeerde Hogeschool in Zwolle en gespecialiseerd in onderwijs aan jonge kinderen. 'Als een kind al veel woorden herkent, zou je denken dat hij al kan lezen. Tot je dezelfde letters omdraait en blijkt dat hij deze woorden niet kan lezen. De ontwikkeling van het vermogen tot analyse/synthese is essentieel voor het leerproces.'

Observatiesysteem Volgens Visser is het belangrijk om niet alleen naar het kennisniveau te kijken, maar naar de totale ontwikkeling van het kind. Dit kan het best via een observatiesysteem, van bijvoorbeeld 'Kijk!' of het 'OntwikkelingsVolgModel'. Daarbij wordt op een systematische manier de gehele ontwikkeling in kaart gebracht, van de sociale ontwikkeling tot de oriëntatie van tijd/ruimte en van motoriek tot

taalontwikkeling. Dat levert een compleet beeld op en helpt inschattingfouten voorkomen. Ook vormt het een handig hulpmiddel in de communicatie met ouders. Visser: 'Ouders eisen dat leerkrachten hun besluit goed kunnen motiveren. Als je je bevindingen visueel kunt onderbouwen, wordt dat serieuzer genomen.' De pabo-docent adviseert om nooit te versnellen als een kind niet op alle belangrijke ontwikkelingsgebieden een voorsprong heeft. 'De lesmethoden in groep 3 gaan uit van een ontwikkelingsleeftijd van ongeveer zes jaar en twee maanden. Als een kind nog net niet zo ver is, kun je dat mogelijk ondervangen door het kind wat extra aandacht geven. Maar bij een ontwikkelingsachterstand van een halfjaar of meer is een extra jaar in groep 2 wellicht verstandiger als de leerkracht van groep 3 geen passend adaptief onderwijs kan geven.' Maar een algeheel advies kan Visser niet geven: het besluit tot al dan geen kleuterbouwverlenging moet individueel worden genomen. 'Bij een kind met bijvoorbeeld PDD NOS helpt een verlengde kleuterperiode niet.'

Werkhouding Basisschool De Lichtboei in Almere kiest voor zo'n individuele toetsing. 'Wij voeren voor herfstkinderen geen beleid van 'ja, mits' of 'nee, tenzij', maar kijken naar elk kind afzonderlijk', zegt Hetty Wouda, intern begeleider. Het percentage leerlingen dat versnelt varieert dan ook per schooljaar. De school kijkt naar verschillende ontwikkelingsgebieden. Bij twijfel geeft het oordeel over de werkhouding de doorslag. 'Dat blijkt in de praktijk een belangrijk signaal.' Naar het besluit om al dan niet te versnellen wordt al vanaf het begin toegewerkt. 'Als wij vermoeden dat een novemberkind eraan toe is eerder naar

groep 3 te gaan, laten wij hem aan het eind van het eerste schooljaar alvast een Citotoets maken voor groep 1. Het jaar erna laten wij het kind taken en toetsen

'We onderschatten vaak wat een kind vanuit zijn geheugen kan'

maken van groep 2 en werken we toe naar groep 3. We denken er dus al vroeg over na. Het is namelijk heel frustrerend als je pas op het laatste moment moet concluderen dat een kind beter een jaar extra in groep 2 kan blijven.'

Tegengeluid

Een verlengde kleuterperiode betaalt zich uit in de latere schoolloopbaan, menen sommige scholen. Onderzoekers Jaap Roeleveld en Ineke van der Veen van het SCO-Kohnstamm Instituut laten een tegengeluid horen. Zij volgden twaalf jaar lang 60.000 leerlingen op 600 basisscholen. Uit hun onderzoek blijkt dat kleuterbouwverlenging op langere termijn hooguit een tijdelijk effect heeft. De kinderen die een extra jaar in groep 2 doorbrachten, scoorden tot groep 6 beter bij taal- en rekentoetsen dan op basis van hun startniveau verwacht mocht worden. Maar in groep 8 bleek die voorsprong te zijn weggeëbd. Ook bleek dat relatief veel kinderen uiteindelijk bij het speciaal basisonderwijs terechtkwamen. Scholen moeten meer terughoudend zijn bij het besluit tot kleuterbouwverlenging, concludeerden de onderzoekers. Volgens hen moet worden ingezet op een betere voorbereiding op groep 3 tijdens de kleuterperiode.

Ouders worden nauw bij het hele proces betrokken. 'Negentig procent wil zijn kind versneld door laten gaan. Het is daarom heel belangrijk dat je het vroegtijdig meldt als je meent dat een kind te weinig voortgang boekt en meer gebaat is bij een extra kleuterjaar. Als je dat zorgvuldig communiceert, gaan ouders uiteindelijk altijd akkoord en zijn ze achteraf tevreden met het besluit.'

Lees verder op www.prima-online.nl/magazines